

5 klasių mokinių tėvams/ globėjams

YPATINGI MOKYKLINIAI METAI

Penktokas ir dalykinė sistema

Vaiko atėjimas į penktą klasę po pradinės mokyklos yra labai svarbus pokytis mokykliniame jo gyvenime ir gali prilygti perversmui, ypač kai pakeičiama ne tik ugdymosi pakopa, bet ir mokykla.

Galimi pokyčiai penktoko gyvenime:

- Klasės ar mokyklos pakeitimas.
- Didesnis mokinių skaičius klasėje.
- Daugiau dėstančių mokytojų.
- Naujos žinių tikrinimo ir vertinimo formos ir būdai.
- Užduodama daugiau namų darbų.
- Atsiranda daugiau kūrybiškumo reikalaujančių darbų.
- Vaikas pasiekia paauglystės ribą.

Penktoje klasėje gali būti ypač sunku mokiniams, kurie iš pradinės mokyklos kaip atskiro vieneto pereina į pagrindinę mokyklą. Tuomet vaikui reikia priprasti prie pakitusios aplinkos – naujo gerokai didesnio pastato, daug įvairaus amžiaus mokinių. Penktokui reikia išmolti orientuotis painiuose koridoriuose ir perprasti kabinetų sistemą. Palyginti su tuo, pradinės mokyklos gyvenimas prilygsta ramiai tėkmei.

Šiek tiek mažiau pokyčių tenka patirti penktokams, kurie mokėsi tos pačios mokyklos pradinėse klasėse. Pažįstama fizinė mokyklos erdvė teikia daugiau saugumo ir didesnę pasitikėjimo jausmą. Keičiant klasę ar mokyklą, penktokui tenka prisitaikyti ne tik prie fizinės aplinkos pokyčių. Vaikui tenka prisitaikyti prie naujų klasės draugų, kitokios klasės kultūros. Be to, reikia susipažinti, užmegzti ryšius su naujais mokiniais, atrasti savo vietą bendraklasių grupėje. Nors penktokai yra to paties biologinio amžiaus, vis dėlto labai skiriasi jų emocinė, protinė, fizinė branda ir interesai. Todėl net ir tuomet, kai penktokas toliau mokosi su buvusiais bendraklasiais, dėl prasidėjusios paauglystės ir skirtingos brendimo spartos klasėje vyksta anksčiau buvusių santykių pokyčiai, dėl kurių reikia iš naujo prisitaikyti grupėje.

Kitas svarbus penktokų gyvenimo pokytis – daug naujų mokytojų, keliančių skirtingus reikalavimus pamokose, dirbančių skirtingu stiliumi, naudojančių skirtingus vertinimo būdus. Vaikams tenka užmegzti ryšį su skirtingais žmonėmis ir prisitaikyti prie jų asmenybių skirtumų, požiūrio į vaikų elgesį.

Penktokams labai svarbu išmolti dirbti savarankiškai. Nemažai tėvų, vaikams pabaigus pradinę mokyklą, norėdami pagelbėti vėl imasi aktyvių veiksmų, kontroliuoja namų darbų ruošą bijodami, kad neatsirastų dalykinių spragų, ir net atlieka užduotis už vaikus. Tėvų rūpestis suprantamas ir pateisinamas, bet siekdami vaikų gerovės jie turėtų susitaikyti su tuo, kad naujoje veikloje nesėkmės neišvengiamos, o klaidos ne tik

moko, bet ir atskleidžia tikrąjį vaikų galimybių, mokėjimų vaizdą. Todėl tėvai turėtų pasitikėti vaikais ir suvokti, kad leisdami klysti jie kartu leidžia bandyti, pasitaisyti, įgyti patirties ir pasitikėjimo.

Kiti tėvai dėl didelio asmeninio užimtumo, o kartais ir dėl nuostatos, kad penktokas jau pakankamai subrendęs ir gali savarankiškai spręsti su mokymusi susijusias užduotis, ypač jei pradinėje mokykloje jam gerai sekėsi, mažai domisi vaiko mokymusi. Dėl to gali silpnėti net gabaus vaiko mokymosi motyvacija, atsirasti žinių spragų.

Penktokus suaugusieji dažniau suvokia kaip vaikus, o ne kaip paauglius. Tėvai linkę pratęsti santykinai ramų vaikystės laikotarpį, todėl vengia matyti besiantinančios paauglystės ženklus. Penktokai yra pereinamajame laikotarpyje iš vaikystės į paauglystę, todėl jiems būdingi vidiniai prieštaravimai tarp dar neišaugtų vaiko ir jau besiformuojančių paauglio bruožų. Pasak žmogaus raidos specialistų, per visą žmogaus amžių tokie ryškūs skirtumai stebimi tik vienuoliktais ar dvyliktais žmogaus gyvenimo metais. Taigi sunku ar net neįmanoma nusakyti, koks yra tipinis penktokas. Kiekvienas vaikas bręsta savo greičiu, todėl į kiekvieną reikia atidžiai įsižiūrėti ir suprasti jo galimybes, nepervertinti ir nesumenkinti jų. Įsisąmoninę tai, tėvai turėtų kantriai laukti pozityvių raidos pokyčių, bet nepamiršti, kad kartu su jais pasireikš ir visai nepatogios vaiko savybės. Gali džiuginti, kad vaikas savarankiškai ruošia pamokas, bet kartu nerimą kelti jo savarankiškai priimami nepakankamai pamatuoti sprendimai. Skirtinga branda lemia ir skirtingus mokymosi rezultatus. Tėvai, girdėdami, ką geba kiti vaikai, ir lygindami savo vaiką su kitais jo bendraamžiais, gali išgyventi nusivylimą juo ir jo galimybėmis. Tačiau taip lyginti vaikus visiškai beprasmiška, nes vaikai bręsta kiekvienas savo sparta ir atsiskleidžia skirtingai. Be to, palyginimai ne tik žeidžia vaiką, bet ir nėra veiksnys, motyvuojantis mokytis.

Penktoko tėvams vertėtų:

- Keičiant mokyklą padėti vaikui išreikšti jausmus, susijusius su neišvengiamais pokyčiais.
- ***Paprastai adaptacija penktoje klasėje užtrunka iki šešių savaitių.*** Šiuo metu dėmesys vaikui itin reikalingas, todėl tėvai turi stebėti vaiką, skatinti pasipasakoti ir jį išklausti.
- Lankyti mokyklos ir klasės tėvų susirinkimus – tai padės geriau pažinti vaiką, jo klasę, klasės aplinką ir mokyklos gyvenimo aktualijas, mokytojus.
- Kiekvienas mokytojas savo dėstomą dalyką laiko itin svarbiu ir reikšmingu, o santykį su vaiku formuoja pagal jo pasiekimus savo pamokose, nematydamas vaiko kitose situacijose, tad jo požiūris į vaiką gali būti vienusiškasis. Todėl norėdami geriau pažinti savo vaiką – mokinį, tėvai turėtų susipažinti su visais dėstančiais pedagogais ir sužinoti jų nuomonę, taip pat pasidalyti savo įžvalgomis apie vaiką.
- Verta susipažinti su mokytojais net tuomet, kai sunkumų vaikas neturi. Tėvai turėtų nepraleisti galimybės išgirsti apie vaiką ir gerus dalykus!
- Domėtis vaiko gyvenimu mokykloje, mokymosi laimėjimais, aiškintis nesėkmių priežastis.
- Vengti tiesioginės nuolatinės kontrolės, nes vaikas turi išmokti pats būti atsakingas už savo mokymąsi.
- Penktokui gali reikėti pagalbos racionaliai planuoti dienvakarę, skirti laiko namų darbų ruošai ir poilsiui.
- Ieškoti pagalbos (psichologo, mokytojo, socialinio pedagogo), jei atsiranda nerimą keliančių vaiko elgesio pokyčių.

Sėkmės!

Paruošė mokyklos psichologė Jurgita Suslavičienė